

„Őseink nyomában” területi honismereti pályázat

IV. „Szentek, ereklyék, legendák” Egyház történeti emlékek

2017

A reformáció emlékhelyei Egerben

Kálvin-ház előtt (saját fotó 2017.04.11.)

Készítették:

Domboróczki Sára, Garancz Vanda,

Gyetvai Márk

6.b osztályos tanulók

Felkészítő tanár:

Katonáné Hajdu Ilona

Egri Balassi Bálint Általános Iskola Tinódi Sebestyén Tagiskolája

Eger, 2017

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Reformáció Magyarországon	5
III. Reformáció Egerben.....	7
III.1 A Kálvin- ház	9
III.2. Az egri református templom	11
IV. Összefoglalva	15
V. Felhasznált irodalom.....	15

¹ <http://www.tirek.hu/cikk/mutat/egervolgyi-egyhazmegye/> 2017.04.04.

I. Bevezetés

Sokat gondolkodtunk azon, hogy mi legyen a dolgozatunk témája. Történelemórán már tanultunk a reformációról és érdekesnek találtuk. Érdeklődési körünkben ez volt a közös, arra jutottunk, hogy a reformáció egri emlékhelyeit keressük meg. Kíváncsiak voltunk hogy hogyan fogadta a keresztény egyház megújításának gondolatát a püspöki, majd később érseki város. Hogyan terjedt el Magyarországon és Egerben? Azt feltételeztük, hogy Egerben nem terjedt el széleskörben a reformáció, mert városunk érseki központ és diáktársaink közül is legtöbben a római katolikus hittanra járnak. Mi nem vagyunk hittanosok.

Az ismereteinket könyvekből, internetről, az iskolai könyvtár helytörténeti szakirodalmából gyűjtöttük, így indultunk el helytörténeti sétánkra.

Egy kis ismétlés ránk fért, osztálytársaink válaszaira is kíváncsiak voltunk.

Kérdésünk: **Mi a reformáció?**

Azt mindenki tudta, hogy újítást jelent, a többség (70%) azt is, hogy a keresztény egyház megújítását, és ez Luther Márton nevéhez fűződik.

A 16. század elején Európa számos pontján, egyházi intézményekben és egyetemeken megfogalmazódott az egyház megújításának szükségessége. Mégis Luther Márton (1483-1546) egyetemi tanár 1517-es fellépését tekintjük a reformáció kezdetének.

1517. október 31-én a hagyomány szerint kiszegelte követeléseit és tanításait a wittenbergi vártemplom kapujára:

- bünt egyedül Isten bocsáthatja meg, egyedül a hit által üdvözülni az ember
- nincs szükség költséges szertartásokra, hatalmas egyházi vagyonra, a pápai hatalomra
- helyeselte a gyónás és szerzetesség eltörlését, az egyházi birtokok világi kézbe adását

Pedig a 95 tételével korántsem akart egyházzakadást előidézni, hanem mindössze a kor reform törekvéseinek szellemében kívánt a katolikus egyház megújulásához hozzájárulni. Luther mindenképp az egyházi búcsúk pénzért való árusításának gyakorlatával fordult szembe, támadva annak teológiai hátterét is.

Luthert eretnekséggel vádolták, mire ő elfordult Rómától. Az 1521-es wormszi birodalmi gyűlésen Luthert tanai visszavonására szólították fel. Válasza: győzzék meg a Biblia alapján. Kiközösítették (wormsi ediktum). Luther elutasította a kiközösítést. Bölcs Frigyes vette

védelembe, Wartburg várában élt álnéven (itt fordította németre a Bibliát, megteremtve ezzel a német irodalmi nyelv alapjait). A reformáció eszméi gyorsan terjedtek.²

Reformációs tevékenységéhez Luther után, Zwingli Zürichben 1524-ben, Kálvin Genfben 1536-ban kezdett hozzá. Törekvéseik oly élénk visszhangra találtak, hogy különféle árnyalatai Európa legnagyobb részében gyorsan elterjedtek.

A reformáció irányzatai

- Evangélikus egyház

Luther követőiből alakult az evangélikus egyház. A vallás szabaddá és személyessé vált. Értékessé nyilvánította a polgári foglalkozásokat is. Elvetette az átlényegülés tanát, miszerint a mise folyamán a kenyérből Krisztus teste lesz. Megszünteti a cölibátust. A bűnbocsánat Isten kegyelmétől függ, és nem az aszkézistól. A katolikus egyház szervezetét elvetik. Gyülekezetek alakulnak, élükön a lelkipásztor. Helyeselte a gyónás és a szeretetesség eltörlését. Nincs szükség hatalmas egyházi vagyoni sem.

- Református (kálvinista) egyház

Ulrich Zwingli zürichi lelkész a svájci reformáció vezetője. Tanításai még inkább a polgárság érdekeit szolgálják. Halála után a mozgalom irányítása Kálvin János kezébe került. Elvei miatt elűzik Franciaországból, Bazelbe megy. 1536-ban kiadta „A keresztény vallás tanítása” című művét, mely a reformáció alapelveit foglalja össze. Később Genfben kerül, ahol élénk a kereskedelem, s a polgárság fogékony a protestáns tanokra. Prédikátor lesz, majd megkezdi egyháza szervezését, konzisztóriumot alapít presbiterekből és lelkészekből a város irányítására. Kálvin abszolút hatalomra tett szert, diktátorként irányította a várost 1564-ig. Kíméletlenül üldözi a más vallásúakat.

A református egyház a Biblián alapul, elveti a katolikus hagyományokat. Hirdette a predestinációt, azaz eleve elrendelés tanát: Isten mindenkit eleve elrendelt üdvösségre vagy kárhozatra, s ez független a jó és rossz cselekedetektől. Ezért elvetik az aszkézist, a böjtöt, és a tisztító tűzről szóló katolikus tanítást. Minden munkát egyenértékűnek nyilvánítanak, melyeket Isten dicsőségére kell végezni. A siker a kiválasztottság jele. Olcsó egyház, nincs fényűzés, a templomokat nem díszítik, a puritán egyház jobban megfelelt a polgárság érdekeinek.

---

² <https://hu.wikipedia.org/wiki/Reform%C3%A1ci%C3%B3> 2017.04.06.

- Anabaptisták (újrakeresztelők)

Legjelentősebb alakja Münzer Tamás. A Bibliát szó szerint értelmezik. Elvetik a gyermekek megkeresztelését, vagyonközösséget hirdetnek. A mennyországot a Földön kell megvalósítani. Nagy szerepük van a német parasztháború kirobbanásában. Követői alapították az baptista egyházat.

- Antitrinitárius, unitárius egyház

Tagadja a Szentháromságot, Jézus Krisztus istenségét, az eredendő bűnt és a predesztinációt. Fő hirdetője Servet Mihály, akit Kálvin kivégeztet. Fő menedékük Erdélyben lett.

- Anglikán egyház

VIII. Henrik alapítja a pápával való ellentétei (politikai, válás) miatt. Az angol egyház függetlenedik. Feje az angol király. Elutasítják a pápát. A katolikus egyházszervezetet megtartva sok protestáns tant vesznek át.

A válasz: az ellenreformáció

Katolikus mozgalom a reformáció visszaszorítására. Megújulása a tridenti zsinattal kezdődik (1545-63): betiltották a búcsúcédulák árusítását, papnevelő intézeteket állítottak fel, újjászervezték az inkvizíciót, kiadták az Indexet (tiltott könyvek jegyzéke), megújították az egyházfegyelmet, a püspököknek egyházmegyéikben kellett tartózkodniuk, vigyázni papjaik erkölcsére. Nagy szerepe volt az 1540-ben alapult jezsuita rendnek.

Az ismét megerősödő katolikus egyház ugyanazokkal a szellemi fegyverekkel lépett porondra (iskolák, könyvek, nyomdák), amelyekkel korábban a reformáció.³

II. Reformáció Magyarországon

A három részre szakadt Magyarországon a korábbi uralkodó osztály elvesztette hatalmát, nem tudott a reformáció ellen fellépni, így annak tanai gyorsan terjedtek. Először az észak-magyarországi és az erdélyi városok német lakói körében, majd 1526 után széles körben is ismertté vált: a lutheri tanok a legtöbb magyarországi városban, de a nemesség körében is terjedtek, míg a kálvini elvek inkább a mezővárosokban és a végvári vitézek közt találtak otthonra.

Erdélyben 4 vallást (katolikus, evangélista, református, antitrinitárius) ismertek el hivatalosan. 1568-ban a tordai országgyűlés Európában példa nélküli határozata pedig

---

³ Horváth Péter - Hámori Péter: Történelem 6. osztály számára. Bp.: OFI, 2016.

elrendelte, hogy vallási nézetei miatt senkit üldözni nem szabad.

A reformáció új szakasz nyitott a kulturális fejlődésünkben is: iskolák, nyomdák nyíltak, sok fiatal magyar tanult híres külföldi egyetemeken, megindult a magyar irodalmi nyelv kialakulása, fejlődése. A reformáció hatására a magyarországi protestánsok aránya 75% fölé került, és sehol Európában nem terjedt el ennyire sok protestáns irányzat.

1619-ben II. Ferdinánd hatalomra kerülésével azonban Magyarországon is megindult az ellenreformáció, aminek szellemi vezetője Pázmány Péter, esztergomi érsek volt. Legmaradandóbb műve a nagyszombati egyetem alapítása.

Az ellenreformációnak először a főnemeseket sikerült megnyernie. Egyre több főúri család tért vissza a régi valláshoz. Akik visszatértek, az „akié a föld, azé a vallás” elve alapján, a birtokaikon lakókat is katolikus hitre térítették. Az ellenreformáció végére Magyarország ismét katolikus többségűvé vált.

Magyarországi Református Egyházzól

A reformáció magyarországi, kálvini ága két hitvallást fogadott el Debrecenben 1567-ben, a Heidelbergi kátét és a II. Helvét hitvallást. Innen, az **1567-es Debreceni Zsinattól számoljuk a magyar református egyház létét.**

A **Magyarországi Református Egyház** a Magyarországon bejegyzett református egyház hivatalos elnevezése.

2.⁴

Református egyházkerületek Magyarországon, I. Tiszáninneni, II. Tiszántúli, III:
Dunamelléki, IV.:Dunántúli

„A történelmi egyházak között – a katolikus egyház után – számarányában a második helyet foglalja el. A presbiteriánus egyházak között ez az egyetlen egyház, ahol püspökök álltak és jelenleg is állnak világi elnöktársukkal, a főgondnokokkal az egyházkerületek élén.

⁴ https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1gi_Reform%C3%A1tus_Egyh%C3%A1z 2017.04.06.

Magyarországon az 1200 gyülekezet négy egyházkerületben, illetve 27 egyházmegyében él, és a lakosság körülbelül 16%-át teszik ki a reformátusok. A gyülekezet szervezeti felépítésében a zsinat-presbiteri elv érvényesül. Az egyházkerületek élén püspökök állnak világi elnöktársaikkal, a főgondnokokkal. Az egyházkerületi szinthez hasonlóan, az egyházmegyék élén az esperes és az egyházmegyei főgondnok áll, míg a gyülekezetek elnöksége a lelkipásztor és a gondnok(ok). „⁵

3.

Magyarország katolikus egyházmegyéi⁶

III. Reformáció Egerben

„Hát nincs-e feltámadás? Van. Az egri elpusztult ev. prot. egyház hamvaiból feltámadt!”
(Prágay Lajos, maklári-egri lelkész és alsó-borsodi esperes, 1867.)⁷

Eger a magyarországi katolicizmus fellegváraként írta be magát a hazai történelembe. A reformáció századában azonban a vár birtokosai és kapitányai közül többen az új hit védelmezőivé váltak.

A város a török felett aratott 1552-es győzelem után rövid ideig a 16. századi magyar reformáció egyik központjává vált. Érvényesült a korai ellenreformáció hatása, emellett a protestáns hitviták formálták a vár, a város és környéke lakóinak felekezeti hovatartozását érintő döntését. Végül a helvét, kálvinista református irány bizonyult a legerősebbnek.

⁵ https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1gi_Reform%C3%A1tus_Egyh%C3%A1z 2017.04.06.

⁶ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Egyh%C3%A1zmege> 2017.04.06.

⁷ http://reformacio.mnl.gov.hu/eger_elso_protestans_templomanak_terve 2017.04.07.

A 16. században a reformáció Egerben gyökeret verni nem tudott, a belháborúkkal és hitvitákkal fűtött időszak után a vár 1596-os bevétele, a török évszázados berendezkedése szabott gátat. Majd az 1687-ben visszafoglalt városban pedig a több száz éves katolikus rendszer tért vissza. Párhuzamosan a barokk újjáépítéssel, a hitélet, a tudomány és az oktatás minden területén visszaszerzi pozícióit. Az egri protestáns felekezet egyházzá szerveződésére Paksi Mihály, az utolsó egri prédikátor halála után több, mint két és fél évszázaddal később került sor.

Az 1695-ben, Eger küldöttei és Fenessy György között létrejött egyezség nemcsak a város és a püspök közötti jogviszonyt szabályozta, hanem felekezeti és vallási ügyekben is rendelkezett. Kimondta, hogy eretnekek és zsidók megtelepedése a városban tilos, egri polgár pedig csak katolikus vallású lehet.

Így a 18. század végén Egerben még nincs református gyülekezeti élet, mindössze az egri vármegyei börtönben raboskodók lelki gondozását látta el az önálló anyaegyházzá akkor váló maklári református egyházközség lelkésze.

Az egri protestánsok lélekszáma a 18 ezres város lakosságának számához viszonyítva 1850-ben is elenyésző, a népszámlálás alkalmával mindössze 16 fő reformátust és 17 evangélikust találtak.

A 19. század második felében Prágay Lajos maklári lelkész felkereste, megismerte egri hitsorsait és szoros viszonyt alakított ki velük. A közösségi élet megszervezésének fontos momentuma volt Vasváry Károly protestáns ügyvéd felajánlása, aki saját ingatlanát alakíttatta át egy ideiglenes imaház céljára. A növekvő létszámú közösség 1860. augusztus 15-én egyházi közgyűlést tartott, melyen **Prágay Lajos indítványozta a maklári anyaegyházhoz csatolandó egri protestáns leányegyház alapítását.** A fiókegyház megalakulására vonatkozó határozatot száznégyen írták alá, az ügy támogatására pedig kérelmet nyújtottak be a Palkonyán tartott borsodi egyházmegyei közgyűléshez, mely azt továbbította a Sátoraljaújhelyen székelő egyházkerületi közgyűlésnek. A közgyűlés jóváhagyta az egri fiókegyház alapítását és tudatta, míg az egri egyház erőre nem kap, évenkénti segélygyűjtést szervez részére és a támogatásért házanként keresteti fel a protestáns híveket.

Az újonnan alakult leányegyház, mivel a tiszáninneri egyházkerület várható támogatását reálisan mérte fel, háromezer példányban nyomtatott felhívást küldött a magyarországi protestánsok egyeteméhez, vagyis a nyolc egyházkerülethez, de segítséget kért Heves és Külső-Szolnok Vármegye Bizottmányától is. A felhívás nem maradt eredmény nélkül:

templomépítés céljára például a Fáy család telket ajánlott, Zsoldos Imre főgondnok 1100 forintot, Debrecen városa pedig több mint 800 forintot adományozott. Alig egy évvel az egyházközség megalakulása után háromezer forint alaptőkét helyeztek el a Heves Megyei Takarékpénztárnál, ami 1867-ben 8000 forintra rúgott. Az adományokból gyűlt összeg arra elég volt, hogy 1866. január 1.-én az egyházközség megvásárolja a tősgyökeres református Csorna családnak a város közepén fekvő emeletes, masszív házát. Az épület emeletén levő két nagy termet egyesítették és a vasárnapi istentiszteletek gyakorlására imaházzá alakították. Az imaházat 1867. szeptember 15-én szentelték fel és a következő napon itt tartotta meg az Alsó-Borsodi Református Egyházmegye az őszi közgyűlését.

Annak ellenére, hogy Prágay Lajos már az 1860-as években sürgette a templom és egy iskola létesítését, a templom építésének ügye csak a 20. század első évtizedében került újra napirendre. Az ügy mindinkább sürgetővé vált, hiszen a ma Kálvin-házként ismert imaház 200 fős befogadóképességét a századfordulón már gyakorlatilag az iskolás gyermekek száma is meghaladta. A tervek között szerepelt a hitéleti funkciót be nem töltő és az akkor katonai raktárként használt Trinitárius templom átadása is a református egyház részére. A korabeli sajtó arról tudósít, hogy a katonai kincstárnál gróf Tisza István járt közben a templom nyolcezer korona fejében való átadása érdekében.

III.1 A Kálvin- ház

Hogy néz ki és hol található?

Az Eger belvárosában, az Eger-patak partján (Markhot Ferenc utca 2.) álló Kálvin-ház (korábban: Herner-ház) a város protestáns kulturális életének központja, ahhoz kapcsolódó intézményeinek székháza. Az utca és a patak vonalára épített, csatlakozó beépítésű, U

⁸ [https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1lvin-h%C3%A1z_\(Eger\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1lvin-h%C3%A1z_(Eger)) 2017.04.06.

alaprajzú, egyemeletes barokk épület műemlék. A sarkok ferdén levágottak, a zárt erkély a sarkok emeletén kihasasodik. A földszinti helyiségek boltozatosak, az emeletiek síkfödémesek. A Markhot Ferenc utca felőli sarkán kis torony magasodik.

Mikor odaértünk a táblán akadt meg a szemünk, ezen rövid ismertető állt:

„Ez az épület 1566-tól lelki otthona az Egerben élő reformátusoknak 1930-ig. A város egyetlen protestáns istentiszteleti helyeként szolgált. A későbbiekben a keresztény hit elmélyítésének az ifjúság nevelésének és a protestáns kultúra terjesztésének helyévé vált a közel fél évszázadig tartó államostan megszűntével 1997-ben az épület egésze az egri református egyház közösség jogos tulajdonába került vissza, ettől az időtől fogva nevezik Kálvin-háznak ezt az isten dicsőségét hirdető s az ember javát munkáló hajlékot.”

5.

Márk és Sára (Forrás: saját fénykép Kálvin- ház előtt, 2017.04.11)

Története röviden

Első névadója Herner Ferenc volt, az egri püspök serfőzője, később a város főbírája. Ő 1725-ben szerezte meg a telket, és arra néhány éven belül földszintes házat építtetett. Az építész valószínűleg Giovanni Battista Carlone volt. Az emeletet még a 18. században építették rá, a tornyot pedig a 19. század második felében (valószínűleg 1862 után). a város korábban virágzó protestáns közössége nem szerveződött újjá; a püspöki székvárosba szinte csak katolikusok települtek be. A protestáns közösség a környező falvakban buzgólkodó lelkipásztorok térítő munkájának eredményeként 1862-re erősödött meg annyira anyagilag, hogy megvehesse az akkor még Herner-háznak nevezett épületet. 1866-tól itt tartották istentiszteleteiket (bár saját lelkészük még nem volt) és a külön a leányoknak, az asszonyoknak, illetve a férfiaknak szervezett összejöveteleiket.

Az épületet egyre több kulturális célra hasznosították:

- a nőegylet kezdeményezésére elemi iskolát nyitottak;
- énekkart szerveztek;
- diák színjátszó kört alakítottak;
- rendszeresen neves előadókat hívtak meg.

Az épületet 1946-ban államosították, és lakóházzá alakították vissza. A református egyházközség csak egy 40 m²-es lakrészt bérelhetett, abban alakították meg a protestáns értelmiségieket összefogó Egri Károli Egyesületet és az egri cserkészcsapatot.

A házat a rendszerváltás és az egyházak kárpótlásáról rendelkező törvény elfogadása után hét éves pereskedéssel, 1997-ben kapták vissza. Az épületet felújították; egyebek közt egy 120 fő befogadására alkalmas terem alakított ki a református gyülekezet, ma is kulturális élet központja.

III. 2. Az egri református templom

6. saját fotó 2017.04.19.

Az egri reformátusok első temploma 1930-ban készült el, neobarokk stílusban melyet egy évtizedig közösen használtak istentiszteleteik megtartására az evangélikusokkal és unitáriusokkal. A templom szépen illeszkedik az egri barokk épületek sorába, egyike hazánk legszebb református templomainak. Az oromfalára helyezett relief az egyházközség régi pecsénymódjának emblémáit (szív, horgony, kereszt) jeleníti meg.

A torony a két harang mellett mechanikus óraszerkezetnek is helyet ad. A 2 manuális orgonát a Rieger cég készítette. A két karzatos 400 ülőhelyes templom padozata, Úrasztala és

szószéke helybeli mesterek munkája. A templomot használó, egykor szórványként számontartott egri gyülekezet napjainkban az egervölgyi református egyházmegye legnagyobb eklézsiája.

De mint megtudtuk eredetileg nem ide szerették volna építeni a templomot. A kérvények és a tervek az írott bizonyítékok erre.

Először **1908**-ban Tóth István lelkész a megépítésének előmozdítása érdekében levélben fordul a város képviselőtestületéhez:

„Tekintetes Városi Képviselőtestület.

Mióta a református egyház Eger városában – közel háromszáz esztendő szünet után – 1862-ben Isten segedelmével újra éledt, mindig önerejéből igyekezett betölteni a reá háruló valláserkölcsi kötelezettségeket. Nem egyszer, tagjainak erején felüli megterhelésével is, készséggel munkált közre híveinek, így közvetve Eger város lakosságának valláserkölcsi ápolásában, pár éven át pedig elemi népiskolájával Eger város közművelődésében. Ma is megtesz minden emberileg lehető kötelezettségei teljesítésére. De a közeljövőben oly feladat vár rá, amelyet Eger város jóakarató támogatása nélkül megvalósítani képtelen.

Egyháztagjaink, valamint a 160 lelket meghaladó elemi, közép és iparostanonc iskolás protestáns növendékeknek az Egerben állomásozó – 50-100 lelket kitevő protestáns katonáknak befogadására jelenlegi, 90 m² területű imaházunk szűk, alkalmatlan, elégtelen. Hogy egyházközségünk egyháztagjainak, az Eger városában tartózkodó protestáns hívők és katonáknak, továbbá az évről évre szaporodó protestáns elemi iskolai növendékeknek lelki szükségletet kielégíthesse, mulhatatlanul egy új, megfelelő templomot, mellette egy lelkészlakot kell emeltetnie.

E tervbe vett, s visszavárólag mély tisztelettel ide csatolt tervrajzok alapján kivi[telez]endő építkezéshez telekre van szüksége egyházközségünknek.

Azon tiszteletteljes kéréssel fordulunk ezért Eger város Képviselőtestületéhez: méltóztassék az egri református egyházközség részére egy magyar holdnyi 1200 öl területet kihalásítani a vásártéren a m. kir. Törvényház szomszédságában, avagy nevezett területen ott, ahol szépészeti, utcarendészeti szempontból bölcs belátásának megfelel. Kegyeskedjék azt az építendő új templom és lelkészlak céljaira az egri református egyházközségnek legkegyesebben adományozni.

Tiszteletteljes kérésünk elbírálásánál bátrak vagyunk a tekintetes Képviselőtestület nagybecsű figyelmét felhívni arra, hogy míg a tősgyökeres magyar város falai között, a közelmúltban itt állomásozott idegen nemzetiségű – nagyobbára oláh – katonák saját nyelvükön, lelkiismereti meggyőződésük szerint imádhatták az Istent, addig azok a tősgyökeres magyar hadfiak, akik közül egyik-másiknak az őse – könnyen meglehet – részt vett Egervára hősi védelmében, az egri vár halhatatlanná tételében, éppen imaházunk szűk, alkalmatlan volta miatt nem egyszer meg vannak fosztva még a lehetőségétől is annak, hogy édes magyar nyelvünkön, hitük s lelkiismereti

meggyőződésük szerint imádhassák a seregek urát, a magyarok Istenét.

Bátrak vagyunk mély tisztelettel rámutatni arra is, hogy a sors által az ország minden részéből idevezérelt „köznépbeli” híveink, rendes egyháztagjaink kiszorítása nélkül nem férhetvén be jelenlegi szűk imaházunkba, hogy valláserkölcsi érzéseik ébren tartassanak, erősítsenek, nagyon is ki vannak téve a lelki elvadulásnak, s az erkölcsi züllés veszélyének. Ennek megakadályozása pedig úgy hisszük, Eger városának s éppen olyan jól felfogott érdeke, mint egyházközségünknek.

Mély tisztelettel kérjük azért a fentebb kitüntetett telek adományozást.

A tekintetes Képviselőtestület méltányosságában, igaz magyarságában, emberbaráti szeretetében bízva, ügyünket jóindulatú pártfogásába ajánlva vagyunk.

Egerben 1908. év október hó

A tekintetes városi Képviselőtestület alázatos szolgálói

Az egri református egyházközség megbízásából és képviselőletében

Zsivara Samu főgondnok

Tóth István ref. lelkész

(A szövegben előforduló kurzivált részek levéltári jelzete: MNL HML V.72/a, 5930/1908)⁹

Tervrajz és a valóság:

A tervrajzon szereplő épület nem valósult meg. 1924 októberében az Egri Katolikus Tudósító „Az egri kálvinista hitköztség templomot kér ajándékba” címmel közölt cikkben a szerző a „Rossztemplom” vagy a Klub-épületének ajándékba adásának ellenérveit bizonygatta. Városi pletyka szintjén még a Ráctemplom is szerepelt a lehetséges igénybe vehető templomok között. 1928. augusztus 18-án az egri református egyház az új

⁹ http://reformacio.mnl.gov.hu/eger_elso_protestans_templomanak_terve 2017.04.06.

¹⁰ http://reformacio.mnl.gov.hu/eger_elso_protestans_templomanak_terve 2017.04.06.

templomépítési helyül 22 000 pengőért megvásárolta Manglitz család Deák Ferenc utca 50. alatt álló házas ingatlanát. A másfél évtizedig tartó huzavonának az lett az eredménye, hogy a város képviselőtestülete végül a templomtelket az építendő államrendőrségi palota részére 1927-ben lekötötte.¹¹ A presbitérium tiltakozott amiatt, hogy a város az egyházközséget annak megkérdezése nélkül fosztotta meg a templomtelektől és egy elvi deklarációval akarja kielégíteni. Ragaszkodott a képviselőtestület egy 1927-es határozatához, melynek értelmében a város telket adományoz az egyházközségnek. Az újabb elképzeléseket Eger műszaki tanácsosa vétőzta meg: az új pénzügyi palotával szemben levő Foglár tér templomépítésre nem alkalmas, kisméretű, alápincézett terület, ami a szabályozási terv szerint parknak lett kijelölve, a Gólya úti siketnéma intézet telkén való építkezés pedig lehetetlenné tette volna a patak mellett kijelölt főút megépítését.

A templom látványterve 1929-ből ¹²

Az egyházközség 1930. december 7-én vasárnap délelőtt 9óra 40 perckor az egri indóháznál fogadta a vonattal Egerbe érkező vendégeket. Az egri református egyházközség új templomát és harangjait dr. Ravasz László püspök a délelőtt 10 órakor kezdődött ünnepségen szentelte fel, majd az egyháztanács felekezeti különbség nélkül száz szegénynek ingyen ebédet adott. Az egyháztanács, hogy az „együvértartozást” kidomborítsa, az egybegyűttekkel közös étkezésen vett részt a Korona szálló éttermében.

¹¹ <http://www.reformatus.hu/mutat/11726/> 2017. 04.18.

¹² <http://www.reformatus.hu/mutat/11726/>

IV. Összefoglalva

A reformáció pótolhatatlan hatást váltott ki a magyar nyelvű kultúra elterjedésében. Míg a katolikus templomokban továbbra is latin nyelven folyt az istentisztelet, a reformáció hívei magyarul prédikáltak és írtak. Károli Gáspár gönci prédikátor a teljes Bibliát magyar nyelvre fordította. Műve századokon át hatott a magyar nyelvű szépirodalomra. Ugyancsak ekkor születtek Szenczi Molnár Albert magyar nyelvű, szép zsoltárfordításai. A reformáció fölismerete a nyomtatott betű fontosságát. Előmozdította a nyomdák alapítását.

Ekkor vetették meg az alapjait azoknak a híres református kollégiumoknak, amelyek évszázadokon át a környék szellemi életének központjai voltak (Debrecen, Pápa, Sárospatak).

Tapasztalataink, élményeink:

Amikor a reformáció témáját választottuk, még nem tudtuk felmérni milyen sok gyűjtőmunkát igényel, különösen a helytörténeti anyag felkutatása. Ez a dolgozat még csak a kezdet. Szeretnénk interjúkat készíteni először a református hittanra járó diáktársainkkal (iskolai szinten heten vannak), a hit oktatójukkal; az Eszterházy Károly Egyetem docensével, Dr. Miskei Antallal, akinek kutatási témája a reformáció magyarországi nagy alakjai. Az 500 éves a reformáció c. előadássorozaton is szeretnénk részt venni a Kálvin házban.

V. Felhasznált irodalom

- Encyclopaedia Humana Hungarica 05. CD-ROM, Enciklopédia Humana Egyesület, Budapest, 1999. <http://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index5.html> 2017.04.06.
- Horváth Péter - Hámori Péter: Történelem 6. osztály számára. Bp.: OFI, 2016.
- Nagy József: Eger története. Bp.: Gondolat, 1979
- https://hu.wikipedia.org/wiki/A_reform%C3%A1ci%C3%B3_Magyarorsz%C3%A1gon
- http://reformacio.mnl.gov.hu/eger_elso_protestans_templomanak_terve 2017.04.06.
- <http://www.tirek.hu/cikk/mutat/egervolgyi-egyhazmegye/> 2017.04.04
- <http://www.reformatus.hu/mutat/11726/> 2017. 04.18.
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Reform%C3%A1ci%C3%B3> 2017.04.06.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1gi_Reform%C3%A1tus_Egyh%C3%A1z 2017.04.06.
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Egyh%C3%A1zmezey> 2017.04.06.